

GORNJA STUBICA

1. OPĆI I ADMINISTRATIVNI PODACI

Županija	Krapinsko - zagorska
Grad/općina	Općina Gornja Stubica
Naselje	Samci
Katastarski podaci	k.č. 1949, 1944, 1946, 1947, 1950, 1941/2, 1933, 1934, 1935, 1937, 1938, 1844, 1845, 1846, 1840/3, 1931/1, 1931/2, 1939/2, 1952/1, 1954/2, 1954/3, 1859, 1953/1, 1954/1, 1841/3, 1998, 1851/3, 1944, 1931/3, 1931/4, 1842/1, 1852, 1853, 1854, 1850/2, 1851/2, 1932, 1863, 1862, 1848, 1849, 1841/1, 1841/2, 1857/1, 1857/2, 1850/1, 1839/3, 1851/1, 1839/1, 1940/1, 1861/2, 1840/1, 1843, 1856, 1930, 1942, 1943, 1951, 1941/4, 1847, 1940/2, 1939/1, 1838, 1851/4, 1851/5, 1860, 1861/1 i 1858, k.o. Modrovec
Naziv	Dvorac Gornja Stubica, Dvorac Oršić
Nadležnost	Konzervatorski odjel u Krapini
Glavna datacija	18. stoljeće
Naručitelj	Obitelj Oršić
Vlasništvo	Republika Hrvatska
Pravni status	Z-2087
Namjena	Muzejska (Muzej seljačkih buna)

Povijesni katastar imanja iz 1861., zona zaštite na DOF podlozi

2. SMJEŠTAJ, ORGANIZACIJA I SASTAVNICE CJELINE

Dvorac je smješten nedaleko od Gornje Stubice, na povišenom platou brijega koji se izdiže iznad mjesta Samci. Pred sjevernim ulaznim krilom, prostor nekadašnje prilazne aleje uređen je parternim zelenilom s nekolicinom visokih stabala, dok je zapadno od dvorca, na platou u visini prvoga kata parkovno uređena površina sa šetnicama. Na zapadnoj padini brijega nalazi se monumentalni Augustinčićev spomenik Seljačkoj buni. Cjelinu dvorca, parka i spomen prostora zaokružuje pristupna cesta.

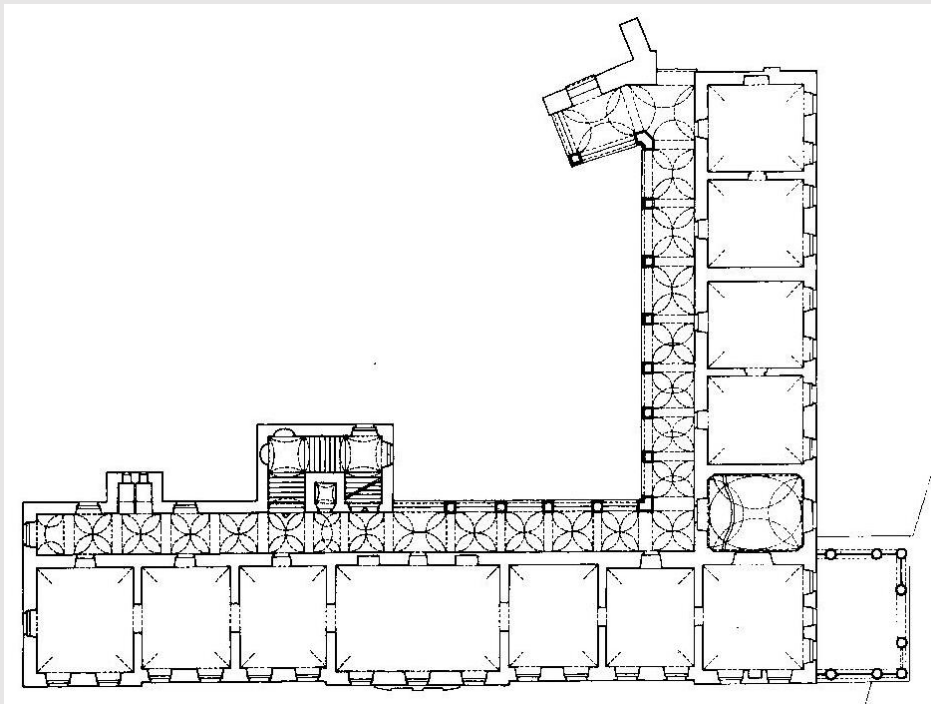
2.1. DVORAC

Dvorac je dvokrilna jednokatna građevina tlocrtne L forme s dužim sjevernim i pod pravim kutom položenim, kraćim zapadnim krilom, koje se naslanja na stariju, danas srušenu građevinu nekadašnjeg kaštela. Trokrako stubište smješteno je u zasebnom volumenu vezanom na dvorišnu stranu sjevernog krila. Zapadnom krilu na vanjskoj strani prigraden je klasicistički trijem u razini prvog kata. Krovišta nad krilima su dvostrešna.

Organizacija prostora slijedi tradicionalnu shemu s nizovima prostorija uz vanjske perimetralne zidove te arkadno rastvorenim hodnicima uz dvorišna pročelja iz kojih se pristupa prostorijama. Katne

prostorije jednake su veličine s iznimkom središnje prostorije sjevernog krila koja je veća od ostalih. U središtu ovoga krila nalazi se i ulazna veža s portalom. Dvorska kapela koja zaprema visinu obiju etaža smještena je na spoju dvaju krila. Pristupa joj se iz rubnih prostorija sjevernog krila prizemlja i kata. Prostorije prizemlja svođene su bačvastim svodovima zasječnim susvodnicama lomljenih bridova, dok su katne prostorije zaključene koritastim svodovima. Hodnike zaključuju nizovi čeških svodova. Veža je svođena trima travejnim poljima češkoga svoda. Podrum je svođen bačvastim svodom. Vanjska pročelja dvaju krila artikulirana su ujednačenim ritmom prozorskih osi, plohe su zaglađene žbukom, a arhitektonska plastika je svedena na barokne prozorske okvire s ugaonim istacima. Glavno sjeverno pročelje raščlanjeno je središnjim troosnim i dvama rubnim dvoosnim rizalitnim istacima čiji su bridovi naglašeni grafički naznačenim kvadrima. U osi središnjeg rizalita je portal polueliptidnog zaključka s godinom 1756. u zaglavnom kamenu. Obrubljuju ga široki pilastri s volutnim kapitelima na koje se oslanja snažno istaknuti, segmentno povijesni vijenac, na čijim su rubovima ranije bile vaze. Uz zapadno pročelje je na razini prvoga kata prigraden klasicistički trijem trokutna zaključka s dorskim stupovima unutar kojeg je prostor svođen jednim poljem češkoga svoda. Dvorišna pročelja su raščlanjena arkadama u obje etaže koje podržavaju stupci naglašene kapitelne profilacije.

U katnim prostorijama sjevernog krila očuvane su svodne štukature i tragovi svodnog oslika, vratna stolarija i klasicističke kaljeve peći. Očuvan je i restauriran zidni oslik dvorske kapele Sv. Franje Ksaverskoga koji se pripisuje Antonu Jožefu Lerchingeru. Riječ je o iluzionistički slikanom oltaru s prikazom smrti sv. Franje Ksaverskog, personifikacijama kreposti, alegorijskim prikazima kontinenata, alegorijama isusovačkih zavjeta. Sačuvane su kamene podne ploče u arkadnim hodnicima i na stubištu.

U proteklom desetljeću sanirana je vlaga u prizemnoj i podrumskoj zoni, preuređuje se dvorišni prostor radi prilagodbe održavanju priredaba na otvorenom. U tijeku su arheološki istražni radovi u dijelu dvorišta oko ostataka kaštela, čiji će se nalazi prezentirati u sklopu preuređenja dvorišta.

2.2. GOSPODARSKE ZGRADE

Gospodarska zona s većim brojem gospodarskih zidanica nalazila se sjeverno od dvorca, a istočno od prilazne ceste. Danas su tamo brojne klijeti privatnog vlasništva, oblikovanjem i mjerilom prilagođene karakteru ovoga prostora. Samo jedna zgrada, koja se nalazi na zapadnoj strani prilazne ceste, na mjestu povijesne gospodarske zgrade, danas je u muzejskoj funkciji, dakle namjenom i vlasnički je povezana s dvorcem. Nema očuvanih povijesnih gospodarskih zgrada.

2.3. PERIVOJ

Dvorac nije imao uređen perivoj, osim prilazne aleje čiju trasu slijedi današnja prilazna cesta. Danas ga okružuju travnate površine s mjestimičnim grupama visokih stabala.

3. STANJE

Od 1973. godine u dvorcu se nalazi Muzej seljačkih buna. Preuređenje za novu namjenu obuhvatilo je osim prizemlja, kata i podruma tavanski prostor koji se koristi u galerijske i skladišne svrhe. Zidovi i svodovi danas su u dobrom stanju. Parketni podovi u prostorijama krila potječu iz vremena adaptacije dvorca muzejskoj namjeni. Kamene podne ploče arkadnih hodnika i stubišta u dobrom su stanju. Zidni i svodni oslici kapele su restaurirani, dok su oni u salonima konzervirani.

4. VALORIZACIJA

Dvorac Oršić u Gornjoj Stubici izgrađen je 1756. godine kao dvokrilna prigradnja starijem kaštelu iz 16. stoljeća. S obzirom da nije nastao kao samostalna cjelina, izostalo je treće krilo s kojim bi se formirao tlocrtni U koncept, no bez obzira na to temeljem cijeloga niza oblikovnih srodnosti može ga se pripisati grupi dvoraca koja prezentira početnu fazu razvoja višekrilnih baroknih dvoraca u smislu rastvaranja zatvorene renesansne sheme. Osim otvorene koncepcije tu je za spomenutu grupu dvoraca karakteristična prostorna organizacija s nizovima prostorija duž vanjskih perimetralnih zidova i arkadno rastvorenih dvorišno orijentiranih hodnika. Arkade podržavaju stupci umjesto toskanskih stupova koji se javljaju u prethodnom stoljeću, a barokna aksijalnost je tek naznačena smještajem portala kao i formatom glavne dvorane koja se od ostalih razlikuje svojom veličinom. Pročeljna platna su zaglađena žbukom, uglavnom bez dekorativnih elemenata. Svodni sustav katnih prostorija čine koritasti svodovi sa štuko dekoracijama i oslikom. Arhitektonskoj vrijednosti dvorca doprinosi i dijelom očuvano povijesno uređenje interijera u vidu štuko dekoracija i osliku svodova, povijesnoj vratnoj stolariji, kaljevim pećima i posebno očuvanim oslicima i opremi dvorske kapele sv. Franje Ksaverskoga.

Okružen recentno uređenim parkovnim površinama koje su zamijenile povijesno uređenje, skladno je uklopljen u krajolik. U neposrednoj blizini dvorca je Augustinčićev spomenik Seljačkoj buni koji doprinosi vrijednosti cjeline i naglašava povijesnu dimenziju ovoga prostora.

Dvorac s velikom gospodarskom zonom gradila je plemićka obitelj Oršić. Od gospodarstva ništa nije očuvano, a dvorac je od 1973. godine u muzejskoj funkciji, centar je muzejske djelatnosti, ali i kulturnoga života Hrvatskog zagorja zbog čega predstavlja uspješan i poželjan primjer prenamjene vrijedne rezidencijalne izgradnje.

5. MJERE ZAŠTITE I PREPORUKE ZA OBNOVU I PRENAMJENU DVORCA I PRIPADAJUĆIH DIJELOVA KOMPLEKSA

Dvorac, k.č.br. 1949, k.o. Modrovec – stupanj zaštite: D2

Obzirom na očuvanost arhitektonskih obilježja i oblikovanja dvorca iz 18. stoljeća, unatoč prilagodbi muzejskoj namjeni, kod obnove će se primjenjivati konzervatorske metode (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, prostornog ustroja, međukatnih konstrukcija, opreme interijera te artikulacije i oblikovanja pročelja. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

Perivoj – stupanj zaštite P3

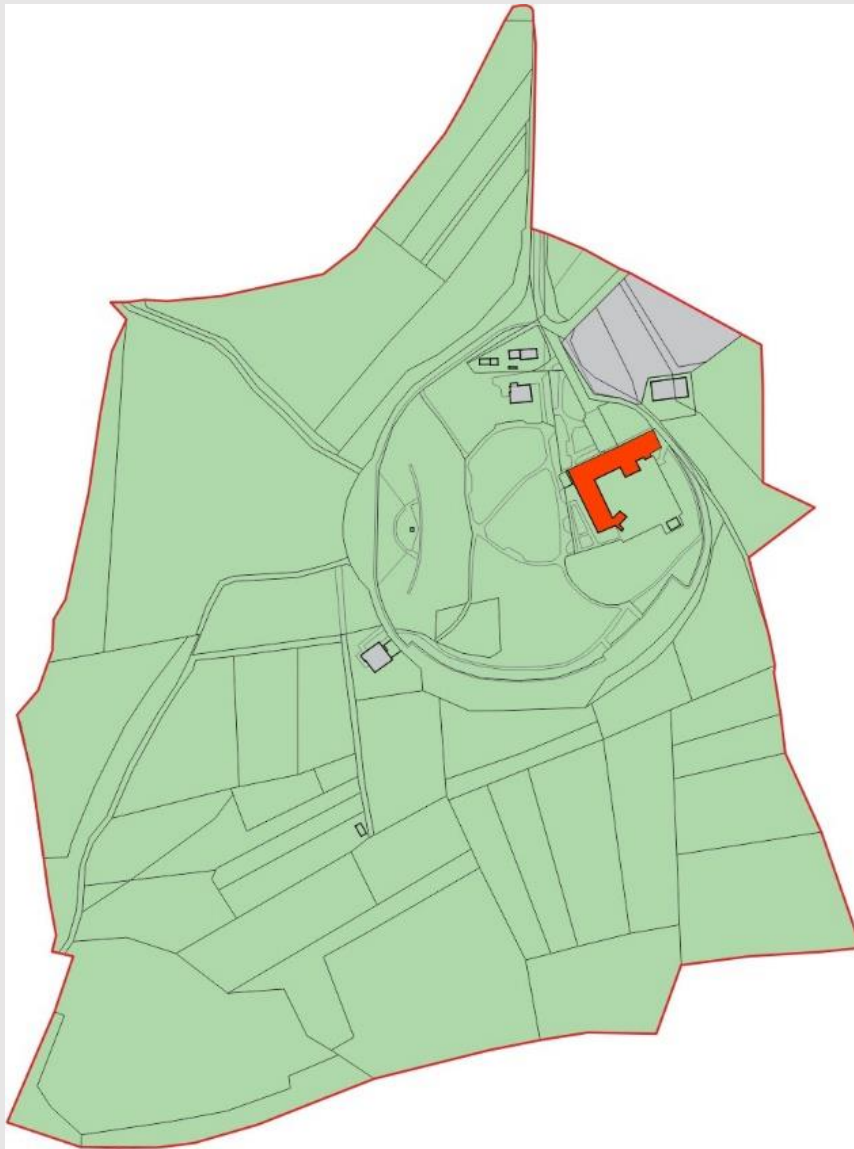
Očuvanje zelene zone s novim načinom oblikovanja i novim sadržajima koji su usklađeni s karakterom prostora.

Arheologija – stupanj zaštite A

U dijelu unutarnjeg dvorišta uz prezentirane ostatke kaštela nakon dodatnih arheoloških istraživanja donijet će se odluka o prezentaciji novih nalaza.

Recentna izgradnja (sjeverni dio obuhvata zaštite) – stupanj zaštite: R1

Valorizaciju i smjernice za recentnu izgradnju u nekadašnjoj gospodarskoj zoni sjeverno od dvorca donosi nadležni konzervatorski odjel.

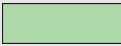

DVORAC

D2

Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme interijera. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

PERIVOJ

P3

Očuvanje zelene zone ili parterno uređenje bez nove izgradnje, sve usklađeno s karakterom prostora (prema konzervatorskim smjericama nadležnog konzervatorskog odjela).

RECENTNA IZGRADNJA

R1

Valorizaciju i smjernice donosi nadležni konzervatorski odjel.

6. BIBLIOGRAFIJA I DOKUMENTACIJA

Marković, Vladimir; Barokni dvorci Hrvatskog zagorja, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb, 1995.

Nestić, Jasmina; Iluzionirani oltari XVIII. stoljeća na području sjeverozapadne Hrvatske, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2014.

Obad Šćitaroci, Mladen; Dvorci i perivoji Hrvatskog zagorja, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

Srša, Ivan; Zidni oslik u Oršičevoj dvorskoj kapeli sv. Franje Ksaverskog u Gornjoj Stubici, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 26-27, 2000.-2001.

Umjetnička topografija Hrvatske: Krapinsko-zagorska županija, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 2008.

Izvedbena dokumentacija za radove na zaštiti temelja i zidova od djelovanja površinske i podzemne vode; Geoexpert projekt d.o.o., Zagreb, 2001. g

Foto dokumentacija: Fototeka Ministarstva kulture, Fototeka Konzervatorskog odjela u Krapini i Zagrebu